

ANTONI ARTIGUES BONET
(1950-2018)

Antoni Artigues dedicà la seva vida, professional i privada, a l'agitació cultural i social per a l'assoliment de la plenitud de la nació catalana. Va estudiar primer Pedagogia (1975) i llavors Filologia Catalana (1979) a la Universitat de Barcelona, on també es doctorà el 1983 en aquesta mateixa matèria. El 1977 va obtenir una plaça a l'Escola Normal de Magisteri com a professor de català, i d'aquí ja no es va moure mai i aquí —integrada l'Escola anys després a la Facultat d'Educació dins la Universitat de les Illes Balears— va fer la seva més important tasca de conscienciació sobre la llengua i la cultura dels Països Catalans, amb els milers d'alumnes que durant 40 anys reberen les seves ensenyances i s'encomanaren del seu entusiasme pel país. El 1992 engrescà un grapat d'alumnes inquiets en l'organització d'un grup de teatre que representàs obres d'autors catalans de tots els territoris, especialment representacions de poesia escenificada, obres sempre compromeses i sovint transgressores. Era un recurs per a motivar l'interès dels estudiants en la llengua i la literatura catalanes, un recurs que fou tan efectiu que el grup —que fins i tot va actuar fora de Mallorca unes quantes vegades— es va anar perpetuant, naturalment amb canvis anuals entre els actors, fins que el 6 de març de 2018 va quedar sobtadament escapçat. Conegut amb el nom de *Magisteri Teatre – Mag Poesia*, precisament pocs mesos abans de morir Antoni Artigues (28 de desembre de 2017), a la Nit de la Cultura de l'Obra Cultural Balear, va ser recompensat amb el Premi Emili Darder. Com a activitat complementària de la seva feina professional, Artigues col·laborà en la confecció d'autoria plural d'una col·lecció de llibres de text de llenguatge per a l'escola (*Alimara, Llanterna*, 1987; *Neó*, 1988; *Llumeneret blau*, 1989), de *El teatre de Pere Capellà. Val més un dit en es front: propostes per a l'aprenentatge* (2007), de *Enganxa't a la poesia* (2008) i del manual per a mestres *La poesia contemporània* (2009); va ser l'autor de diverses antologies de poesia per a l'escola (*Poesia 1, Poesia 2, Poesia 3*, 2000; *Poesia a l'escola*, 2000); coordinà un volum d'anàlisi i reflexió sobre la poesia de Miquel Bauçà (*Poesia és el discurs. Miquel Bauçà*, 2009), i també la col·lecció de poesia per a infants 'Cuca de Suro'. Altres obres també relacionades amb la seva dedicació professional, dedicades a llengua o a la situació social de la llengua, varen ser *Guia didàctica de la llengua catalana* (1979), *Mecanismes de poder* (1989), *Ecologia lingüística* (en coautoria; 1998) i *Llengua als Països Catalans* (2005). Però Antoni Artigues va ser molt més que un professional de l'ensenyament de la llengua als (futurs) mestres, encara que ell mateix es consideràs "mestre de mestres", i així fos reconegut per tantes de generacions d'estudiants que passaren per la seva aula. Per una banda, i en són indicatiu els títols de llibres esmentats, fou un gran promotor de les mostres i les publicacions poètiques, i en certa manera apadrinà molts de poetes joves als quals donà oportunitats de fer-se conèixer, i per això per aquests era conegut com "el conco", perquè se'n consideraven nebots intel·lectuals; i la seva admiració per Joan Broser i Josep Palau i Fabre va fer possible que del primer s'instal·làs al campus de la UIB el poema visual *Moscafera* (1998) i el *Poema lapidari* («Mentre el meu amor vigila les cantonades, / pinto en un espai vermell en una paret: / Visquen els Països Catalans»), aferrat en pedra a una paret del vestíbul de la Facultat de Filosofia i Lletres (19-1-1999); i va fer possible també que el segon fos nomenat doctor honoris causa per la UIB (2000). Per altra banda, Antoni Artigues era músic popular, tocador de xeremies, flabiol i 'tamborino', autor de *Xeremiers. Manual de xeremies, fobiol i tamborí* (1982), *Repertori i construcció dels instruments de la colla de xeremiers* (en coautoria, 1988) i *Xeremies, el sac de gemecs català de Mallorca* (2000); i un dels principals responsables de la revitalització d'aquests instruments populars, que a les acaballes de la dècada dels 70 havien decaïgut fins a tal punt que pareixia inevitable que els xeremiers desapareguessin al cap de poc; ara, els xeremiers mallorquins són moltes de desenes, potser fins i tot centenars, i cada any n'hi ha més de joves. I com a músic i poeta, juntament amb músics diversos i amb Gabriel Oliver com a

cantant, també professor de llengua catalana a Magisteri des de 1977 fins a 2010, conegut com a “Biel Majoral”, corregué pobles de tots els Països Catalans tocant les xeremies o el flabiol, o recitant poemes; amb ell interpretà *Cançons republicanes*, amb texts de diversos autors, i amb ell intervengué (amb altres persones) en el projecte *Ferments* promogut per Miquel Brunet (2014).

Aquestes són les principals activitats que ocuparen la vida d’Antoni Artigues: la formació de mestres, amb classes, publicacions i l’activitat teatral; la promoció de la poesia, sobretot entesa com a eina de conscienciació i de revolució; i la música popular, també com a eina de consolidació de la nostra identitat nacional i d’expansió del missatge reivindicatiu. Però encara en va fer més, de coses. Per exemple, la participació en la junta directiva de l’Obra Cultural Balear durant la presidència de Josep Maria Llompart (anys darrers dels 70 – anys primers dels 80); l’organització els anys 1980 i 1981, a Palma, de la Mostra de Música Mediterrània, en nom del CIEMEN, amb en Josep Martínez (e.p.d.) i qui firma aquest escrit, unes mostres on convidàrem músics de Mallorca, Menorca, Còrsega, Catalunya, Nàpols, Occitània, País Valencià i Tunísia (i potser qualche altre indret que no record), amb el suport de l’Ajuntament de Palma i l’Obra Social de la Caixa d’Estalvis ‘Sa Nostra’, aleshores dirigida per Bartomeu Mestre; i sobretot la fundació de la llibreria Quart Creixent, inaugurada el 12 de febrer de 1982 al carrer d’en Rubí de Palma, amb la presència del seu admirat Joan Brossa, al local que havia estat l’apotecaria de son pare; per a aquesta empresa també comptà amb qui firma aquest escrit com a soci inicial i perenne, i amb Maria Pons (e.p.d.), aleshores mestra sense feina, la qual se’n desvinculà al cap d’uns anys; Antoni hi posà molt d’entusiasme, en la llibreria, per on han passat artistes i escriptors de prestigi en els 37 anys transcorreguts des que la vàrem obrir, projecte al qual uns anys més envant s’hi incorporaren Arnau Amer (també ja malauradament traspasat, el 12 de juliol de 2017) i Miquel Serra i Jerònia Oliver, encara a l’empresa. I una altra cosa que va fer sempre, contemporàniament a qualsevol altra activitat, va ser mantenir una actitud ferma i decidida de rebuig als enemics de la nació catalana, als qui manobren per a fer-nos desaparèixer, i de suport als qui d’una manera o altra són víctimes de la repressió de l’estat opressor, com fer peritatges lingüístics (sempre gratuïts) per a contribuir a la defensa d’acusats per raons d’expressió, com el raper Valtòny; o actuar gratuïtament, amb el grup de Biel Majoral, a actes de suport a persones encausades per raons polítiques injustificables. Antoni Artigues, en Toni més amicalment, no tenia arrugues a la llengua i deia sempre les coses clares, sense manies; per a segons qui, amb mala educació, per a altres, amb valentia, decisió i no gens de vergonya. El seu independentisme era molt anterior al de molts coetanis que ara es proclamen independentistes i sobiranistes: a la famosa manifestació del 29 d’octubre de 1977 a Palma reclamant l’autonomia hi havia una sola pancarta que proclamava INDEPENDÈNCIA; un dels pals que l’aguantaven era agafat per Antoni Artigues, l’altre l’aguantava qui firma aquestes línies...

Amic, admirador i divulgador de figures essencials de la nostra cultura contemporània (als ja esmentats hi podem afegir, per exemple, altres dos mallorquins indispensables: Guillem d’Efa i Blai Bonet), Antoni Artigues és un element fonamental de la cultura de l’illa de Mallorca del darrer terç del segle xx i dels primers 17 anys del segle XXI; de la cultura de Mallorca com a part indiscutible de la cultura catalana, a la qual va dedicar la vida. Desapareixent físicament va deixar un buit mal d’omplir, i no és un tòpic. Enyorat per la família, naturalment, però també enyorat per molts d’alumnes i exalumnes, l’enyoren els xeremiers i els glosadors, l’enyoren els poetes, l’enyoren els professors i altres treballadors de la universitat amb els quals va conviure quasi diàriament durant tants d’anys, l’enyoren totes les persones compromeses amb el país que coneixien la seva dedicació incansable a la nostra nació, i l’enyoram tots els qui vàrem ser amics seus de veres, els qui amb ell havíem fet actuacions conjuntes pel país, els seus socis i les llibreteres de Quart Creixent, els seus companys del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB... No l’enyoren, però, els enemics del nostre poble, que desgraciadament són molts. Tanmateix, tot allò que ha fet restarà dins la memòria i dins la realitat quotidiana durant anys. Mallorca i els Paï-

sos Catalans serien molt diferents, per a pitjor, si Antoni Artigues Bonet no hagués existit mai. Ens ha deixat, doncs, una bona herència.

Jaume CORBERA POU
Universitat de les Illes Balears

ANTONI NUGHES
(L'Alguer, 1943-2018)

Ens ha deixat Antoni Nughes, sacerdot, ensenyant, historiador, dinàmic promotor de la vida cultural algueresa, profund coneixedor de la història de l'Alguer i del seu territori, home i estudiós molt considerat i estimat entre la societat sarda i entre els àmbits culturals de la comunitat internacional de llengua catalana.

Després de l'ordenació sacerdotal al 1967, va concloure els estudis universitaris al 1970 a la Universitat Gregoriana i Lateranense de Roma, sota la guia del pare Miquel Batllori, amb una tesi doctoral «Alghero, Chiesa e Società nel XVI secolo» publicada al 1991 per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Amb l'autorització de monsenyor Giovanni Pes, bisbe de l'Alguer, va celebrar el 27 d'abril del 1980 a l'església de Sant Francesc la primera missa en alguerés davant una assemblea de fidels que durant anys assistirà, nombrosa, a la celebració religiosa. Al 1982 va contribuir d'una manera determinant a la fundació de l'Escola d'Alguerés, assumint l'encàrrec de director i de professor i donant l'oportunitat d'escriure i llegir la pròpia llengua a centenars d'algueresos. És estat membre del comitè de redacció del periòdic *L'Alguer* i ha participat en nombroses transmissions de ràdio i televisió per promoure l'ús i la difusió de la nostra llengua.

Són diversos els premis i distincions que ha rebut: Premi «Rosa Vermella» (2000), per la seva llarga activitat en estudis i recerca en els àmbits històric, eclesiàstic, lingüístic i social; «Premi Canigó» (2012) per la Universitat Catalana d'Estiu; membre de la comissió per la llengua a Sardenya, nomenat pel Parlament de Sardenya (2012); membre de la secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC (2013); títol honorífic de «Fidelitat a l'Alguer», per la Junta municipal de l'Alguer (2016).

A més, ha estat rector i administrador del Santuari diocesà de Nostra Senyora de Vallverd; director de l'arxiu històric diocesà de l'Alguer, del museu diocesà i dels bens artístics i monumentals de la seva diòcesi. Deixa un patrimoni immens d'obres, estudis, recerques, publicacions sobre la història, les tradicions culturals i la llengua de l'Alguer.

El dia 23 de juliol de 2018 va tenir lloc a l'església del Monestir de Pedralbes una missa en record del mossèn Antoni Nughes, organitzada per l'Associació d'Amics de l'Alguer, amb l'assistència de membres de la Secció Filològica i de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans i del president del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts.

Tota la seva obra restarà per sempre com una de les més altes i dignes contribucions al coneixement del patrimoni alguerés i a la valorització de la llengua catalana, en la modalitat algueresa, fetes en l'època contemporània.

Carles SECHI